

MIGIRDİÇ MARGOSYAN

23 Aralık 1938'de Diyarbakır'da, Hañçepek Mahallesi'nde (Gâvur Mahallesi) doğdu. Eğitimi Süleyman Nazif İlkokulu, Ziya Gökalp Ortaokulu, daha sonra İstanbul'daki Bezciyan Ortaokulu ve Getronagan Lisesi'nde sürdürdü. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi.

1966-1972 yılları arasında Üsküdar Selamsız'daki Surp Haç Tıbvank Ermeni Lisesi'nde müdürlüğün yanı sıra felsefe, psikoloji, Ermeni dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Daha sonra öğretmenliği bırakarak ticarete atıldı. Edebi çalışmalarını aralıksız sürdürdü. Marmara gazetesinde yayımlanan Ermenice öykülerinin bir bölümü *Mer Ayt Goğmeri* [Bizim Oralar] adıyla kitap haline getirildi (1984) bu kitabıyla 1988'de, Ermenice yazar yazarlara verilen Eliz Kavukçuyan Edebiyat Ödülü'nü (Paris-Fransa) aldı. *Gâvur Mahallesi* (1992), *Söyle Margos Nerelisen?* (1995) ve *Biletimiz İstanbul'a Kesildi* (1998) adlı Türkçe kitaplarını, 1999'da ikinci Ermenice kitabı *Dikrisi Aperen* [Dicle Kıyılarından] izledi. *Gâvur Mahallesi* Avesta Yayınları tarafından *Li Ba Me, Li Wan Deran* [Bizim O Yöreler] adıyla Kürtçe olarak yayımlandı (1999). Türkçe kaleme aldığı *Tespîh Taneleri* (2006) adlı anı-romanı yazarın yayınevimizden çıkan son kitabıydı.

Evrensel gazetesinde "Kırveme Mektuplar" adlı köşesinde yazmayı sürdüren Margosyan'ın bu makalelerinin bir bölümü Lis Basın-Yayın tarafından *Kırveme Mektuplar* adıyla 2006'da Diyarbakır'da yayımlandı. 1996-99 yılları arasında *Agos* gazetesinde yayımlanan makalelerinden yapılan bir seçki olan *Zurna* 2009'da, *Yeni Yüzyıl* ve *Gündem* gazetelerinde yayımlanan makalelerinden derlenen *Kürdan* 2010'da yayınevimizce kitaplaştırıldı.

u s u l g e r e ğ i

Çengelliğne, Mıgırdiç Margosyan'ın *Evensel* gazetesinde yayımlanan makalelerinden yapılmış bir seçkidir.

İlk basımı 1999'da Belge Yayıncılık tarafından yapılan kitapta yer alan metinlere, yazıma ilişkin bazı değişiklikler dışında müdahalede bulunulmadı.

Türkçe yazımda, Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Türkçe Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

ÇENGELİĞNE

EVRENSEL YAZILARI

A r a s Y a y ı n c ı l ı k

İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Z

34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02

Fax: (0212) 252 65 19

info@arasyayincilik.com

www.arasyayincilik.com

ARAS - URU 114

Mıgırđıç Margosyan

Çengelliğne

Yayına Hazırlayan

Rober Koptaş

Düzeltili

Ari Şekeryan

Ararat Şekeryan

Kapak Tasarımı

Aret Gıdır

Kapak Fotoğrafi

Ara Güler

ISBN 978-605-5753-14-6

Baskı

Sena Ofset

2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul

Tel: (0212) 613 03 21

Birinci Baskı: Ekim 1999, İstanbul (Belge Yayıncılık)

İkinci Baskı: Mayıs 2010, İstanbul

ÇENGELLİĞNE

EVRENSEL YAZILARI

DENEME

MIGİRDİÇ MARGOSYAN

İçindekiler

Beyin Meselesi	9
Şapka Meselesi	12
Akort Meselesi.....	16
Merak Meselesi.....	19
Prensip Meselesi	22
Aziz Nesin ve Ahlak Meselesi.....	26
Küfür ve Hassasiyet Meselesi	29
Ruj Meselesi.....	33
Koltuk ve Sefalet Meselesi.....	37
Anayasa Meselesi	41
Düşünce Özgürlüğü Meselesi	45
İdam Meselesi	48
İnsan Hakları Meselesi	53
Tomris Hanım Meselesi.....	57
Emek ve Ekmek Meselesi.....	61
Sevgi Meselesi.....	65
Şark Çıbanı Meselesi.....	68
Ah! Keşke! Meselesi.....	71
Almanya Sokakları Meselesi.....	75
Maksat Meselesi	79
Kitap Meselesi.....	84
Düzen Meselesi	87
Döneklilik Meselesi	91
Azınlıklar Meselesi	94
Ezan Meselesi	97
Engizisyon ve İşkembe Meselesi.....	101
Yılbaşı Hediyesi Meselesi	104
Ve Mesela Meselesi	107
“Metin” ve Utanç Meselesi	110
“Metin” ve “Evrensel” Meselesi	112
Devlet ve Suç Meselesi	114
Bayrak Yarışı Meselesi	117

Temiz Eller Meselesi	120
Bayram Meselesi	123
“Sen” ve “Ben” Meselesi	126
Para, Mangır Meselesi	129
Hukuk Devleti Meselesi.....	132
Budala Karga Meselesi.....	135
Âlâ Memleket Meselesi.....	139
“Saraylara Barış Kulübelere Savaş” Meselesi.....	141
Dün, Bugün, Yarın Meselesi	145
Çocuk Bayramı Meselesi	149
1 Mayıs Meselesi	152
Hırsızlık Meselesi.....	154
Molla Meselesi	158
Çarpıklıklar Meselesi	161
Ermeniler Meselesi	164
Anadili Meselesi	168
Kelaynaklar Meselesi.....	169
“Çile Bülbülüm Çile!” Meselesi	172
Hacı-Bacı Meselesi	175
Devlet Baba Meselesi	177
“Ermenistan Gücü(!)” Meselesi	180
Kahpe Felek! Meselesi.....	184
Taraf ve Tarafsızlık Meselesi.....	187
“Kan Emici!” Meselesi	191
“Yağma Var!” Meselesi.....	195
6-7 Eylül Meselesi	199
Yardakçılar ve Ayrıkotları Meselesi	203
Tıraş Meselesi	206
Darbe Meselesi	209
Paşa ile Baba Meselesi.....	212
Ulusal Onur Meselesi.....	216
Bedelli Askerlik Meselesi	220

EVRENSEL

7 HAZİRAN 1995 ÇARŞAMBA YIL: 1 SAYI: 1

Birileri beni aradı ve yeni çıkarılacak günlük bir gazetede haftada bir yazı yazmamı, bunun için de gazetede bir köşe ayrılacaklarını söyledi. Düşünmemi, konuyu da karşılıklı konuşmamızı önerdi.

Telefonu kapattıktan hemen sonra, o güne kadar almayı düşünmediğim için, var olmayan boy aynamın karşısına geçerek önce yukarıdan aşağı, sonra da aşağıdan yukarı ve nihayet bir de enine boyuna ve de alıcı gözle kendimi şöyle bir süzdüm. Göbek, maşallah Ağrı Dağı gibi başım almış bulutlara doğru, tüm haşmetiyle dikilmişti. Giderek dazlaklaşan kafamdaki saçlar da, dağın doruğundaki karların rengiyle yarışıyordu. Bir zamanların Yedikule marullarına taş çıkartacak bu muhteşem, bu ihtişamlı göbekte insanların karşısına, onların huzuruna çıkmayı doğrusu pek istemedim.

Önce, özellikle çoğumuzun herhalde ülkemizde kayda değer önemli başka konu bulamadığımız için (!) konuştuğumuz ve genellikle gündemim ilk maddesini oluştururan şu rejim mejim gibi zayıflama yöntemlerinden birini benimseyip, hemen fazla kilolarımı bitirmem gerektiğine karar verdim. Evet, tıg gibi bir delikanlı olmalıydım, tıpkı Yeşilçam'ın bir yumrukta dört kişiyi yere seren yakışıklı, filinta başrol oğlanları gibi. Çünkü ve zira ve nihayet benim diş görünüşüm, benim çerçevem, dalia doğrusu benim yaldızlı çerçevem çok önemliydi!

Bu dahiyaneye buluşuma gerçekleştirmek için güvencilerin "metro", bizlerin ise "tünel" dediği, şu yüz yıldan beri hiç uzayıp ksalamayan bodur bacak boyuyla, doksanbeş saniyede Karaköy'den aldığı yolcularını Beyoğlu'na

ÇENGELİ İĞNE

MIGİRDİÇ MARGOSYAN

Beyin meselesi

veya Pera'dan aldığı yolcuları, Galata'ya durmadan taşıyan vagonun içine kendimi atmalıydım. Neden mi? Çok basit! Çünkü genellikle o vagonun içinde deri, süet, nubuk temizleyicilerinin, bir de dazlak kafalara garantili olarak saç ektiğini iddia eden firmaların ilanları bulunuyordu. Eh, doğrusu bütün bir koş boyunca üstümden hiç eksik etmediğim deri ceketimin yakası da kirden ve yağları kayış gibi olmuştu. İnsanların karşısına böyle pasaklı çıkamayacağıma göre onu temizlemem gerekirdi. Hemen ardından da, yine ilanlardaki adreslerden yola çıkarak kafama göre, günün mana ve ehemmiyetine haiz, modaya uygun renk, evsaf ve biçimde ve tabii ki görenlere parmak sırtacak kadar da albenisli olan bir peruk taktırmalıydım.

Benim saç ekme, sonradan da biçme gibi zaman kayıplarına ayıracak vaktim yoktu ve zaten alamazdı da. Zaman, artık "Aslan Asker Şıvayk" gibi, "Vatan Kurtaran Şaban" misali, kolları sıvayıp gazete köşelerinden vatanı kurtarma zamanıydı..

Olmayan boy aynamda deminden beri beni sorgulayan gözlerimden, daha doğrusu bana bön bön bakan kendi gözlerimden kendimi bir an için kurtarıp, masamın kenama oturur gibi ilıştım. Sandalyeme oturmam, çünkü benim artık oturacak vaktim de yoktu.

Elimi, daha ciddi olsun diye, hayır! elimi

değil, sağ elimin işaret parmağını sakağıma koyarak, tüm ciddi insanları yaptıkları gibi "Bakınız, benim de bir beyinim var, işte gör-düğünüz gibi, ben de onu işaret ederek dü-şünüyorum" demeliydim. Nitekim öyle de yaptım. Ancaak, beynimin işaret ederek ken-dimi gösterdiğim bu şahane tabloya rağmen, gene de hiçbir şey düşünemediğimi görün-ce, doğrusunu söylemek gerekirse, hem ken-di namıma, hem de kurtarmayı planladığım vatanımın insanları namına utandım.

Allah ve peygamber aşkına, sahibi ben ne-den hiçbir şey düşünüyordum? Yoksa Tanrı'nın "beyin" diyerek insanları başına yerleştirdiği o kıvrık-kıvrık suratlı nesne, o harici büyük insanların başında okka okka bu-lunan, başka da yapacak işi yokmuş gibi, dur durak demeden, her fırsat bulduğunda da "muzır" dalga boylarında parazit yayın yapı-parak kimi insanları huzurunu kaçıran o yaz-boz tahtasından, o meret şeyden, ben nasi-bini yetirince alamamış mıydım? Yoksa Ulu ve Yüce Tanrı'nın bana bahşettiği, bana uylu ve reva gördüğü, benim nasibime düşen Osmanbey'deki Artin Doyanur adlı güvüğü-lü güvürün lokantasında üstüne limon sıkıla-rak yenilen türden olanı mıydı? Hayır! Kendi-me bu hakareti yapmamalıydım. Kimin başı-na ne oranda beyin koyacağı da zaten Tanrı'nın bileceği işti. Ben burnumu bu tür işle-re asla kat'a sokmamalıydım. Şimdi uslu us-lu, adam gibi, adama yakışır gibi, gerçi: "a-dam gibi, adama yakışır gibi" demek ne de-mekse işte böylece düşünmeli ve kararımı bil-dirmeliydim:

"Evet, yazılanıma vatanı kurtarmaya geliyo-rum! Hayır, gelmiyorum. ne haliniz varsa görün!"

Mıgırdiç Margosyan'ın, *Evrensel*'in 7 Haziran 1995 tarihli ilk sayısında çıkan yazısı: Beyin meselesi

Beyin Meselesi

Birileri beni aradı ve yeni çıkaracakları günlük bir gazete-
de haftada bir yazı yazmamı, bunun için de gazetede bir
köşe ayırabileceklerini söyledi. Düşünmemi, bu konuyu da
karşılıklı konuşmamızı önerdi.

Telefonu kapattıktan hemen sonra, o güne kadar alma-
yı hiç düşünmediğim için, var olmayan boy aynamın kar-
şısına geçerek önce yukarıdan aşağı, sonra da aşağıdan yu-
karı ve nihayet bir de enine boyuna ve de alıcı gözle ken-
dimi şöyle bir süzdüm. Göbek, maşallah Ağrı Dağı gibi ba-
şını almış bulutlara doğru, tüm haşmetiyle dikilmişti. Gi-
derek dazlaklaşan kafamdaki saçlar da, dağın doruğundaki
karların rengiyle yarışlıyordu. Bir zamanların Yedikule ma-
rullarına taş çıkartacak bu muhteşem, bu ihtişamlı göbek-
le insanların karşısına, onların huzuruna çıkmayı doğrusu
pek istemedim.

Önce, özellikle çoğumuzun, herhalde ülkemizde kayda
değer başka önemli konu bulamadığımız için(!) konuştu-
ğumuz ve genellikle gündemin ilk maddesini oluşturan şu
rejim-mejim gibi zayıflama yöntemlerinden birini benim-
seyip, hemen fazla kilolarımı atmam gerektiğine karar ver-
dim. Evet, tığ gibi bir delikanlı olmalıydım, tıpkı Yeşil-
çam'ın bir yumrukla dört kişiyi yere seren yakışıklı, filinta
başrol oğlanları gibi. Çünkü ve zira ve nitekim benim dış
görünüşüm, benim çerçevem, daha doğrusu benim yaldız-
lı çerçevem çok önemliydi!

Bu dâhiyane buluşumu gerçekleştirmek için gâvurların “metro”, bizlerin ise “tünel” dediği, şu yüz yıldır hiç uza-yıp kısalmayan bodur bacak boyuyla, doksan beş saniyede Karaköy’den aldığı yolcularını Beyoğlu’na veya Pera’dan aldığı yolcuları Galata’ya durmadan taşıyan vagonun içine kendimi atmalıydım. Neden mi? Çok basit! Çünkü genellikle o vagonun içinde deri, süet, nubuk temizleyicilerinin, bir de dazlak kafalara garantili saç ektiğini iddia eden firmaların ilanları bulunuyordu. Eh, doğrusu bütün bir kış boyunca üstümden hiç eksik etmediğim deri ceketimin yakası da kirden ve yağdan kayış gibi olmuştu. İnsanların karşısına böyle pasaklı çıkamayacağıma göre onu temizletmem gerekirdi. Hemen ardından da, yine ilanlardaki adreslerden yola çıkarak kafama göre, günün mana ve ehemmiyetini haiz, modaya uygun renk, evsaf ve biçimde ve tabii ki görenlere parmak ısırtacak kadar da albenisi olan bir peruk taktırmalıydım.

Aslında saç ekme, sonradan da biçme gibi zaman kayıplarına ayıracak vaktim yoktu ve zaten olamazdı da. Zaman, artık “Aslan Asker Şvayk” gibi, “Vatan Kurtaran Şaban” misali, kolları sıvayıp gazete köşelerinden vatani kurtarma zamanıydı.

Olmayan boy aynamda deminden beri beni sorgulayan gözlerimden, daha doğrusu bana bön bön bakan gözlerimden kendimi bir an için kurtarıp, masamın kenarına oturur gibi iliştim. Sandalyeme oturmadım, çünkü benim artık oturacak vaktim de yoktu.

Elimi, daha ciddi olsun diye –hayır! Elimi değil, sağ elimin işaret parmağını– şakağıma dayayarak, tüm ciddi insanların yaptıkları gibi, “Bakınız, benim de bir beynim var, işte gördüğünüz gibi, ben de onu işaret ederek düşünüyorum” demeliydim. Nitekim öyle de yaptım. Ancaak, bey-

nimi işaret ederken gösterdiğim bu şahane tabloya rağmen, gene de hiçbir şey düşünemediğimi görünce, doğrusunu söylemek gerekirse, hem kendi adıma, hem de kurtarmayı planladığım vatanımın insanları adına utandım.

Allah ve peygamber aşkına, sahi ben neden hiçbir şey düşünemiyordum? Yoksa Tanrı'nın "beyin" diyerek insanların başına yerleştirdiği o kıvırcık-mıvırcık suratlı nesne, o hani büyük insanların başında okka okka bulunan, başka da yapacak işi yokmuş gibi, dur durak demeden, her fırsat bulduğunda da "muzır" dalga boylarında parazit yayın yaparak kimi insanların huzurunu kaçıran o yazboz tahtasından, o meret şeyden, ben nasibimi yeterince alamamış mıydım? Yoksa Ulu ve Yüce Tanrı'nın bana bahsettiği, bana uygun ve reva gördüğü, benim nasibime düşen Osmanbey'deki Artin Doyuran adlı gâvur oğlu gâvurun lokantasında üstüne limon sıkılarak yenen türden olanı mıydı? Hayır! Kendime bu hakareti yapmamalıydım. Kimin başına ne oranda beyin koyacağı da zaten Tanrı'nın bileceği işti. Ben burnumu bu tür işlere asla ve kat'a sokmamalıydım. Şimdi uslu uslu, adam gibi, adama yakışır gibi –gerçi "adam gibi, adama yakışır gibi" demek ne demekse?– işte öylece düşünmeli ve kararımı bildirmeliydim:

"Evet, yazılarımla vatani kurtarmaya geliyorum! Hayır, gelmiyorum, ne haliniz varsa görün!"

7 Haziran 1995

Şapka Meselesi

Gazeteye köşe yazarlığına soyunmam için gelen teklifi iyice, şöyle dört dörtlük düşünüp, fırsat bu fırsat deyip, bu fani dünyada geç de olsa, ben de bir “köşe kapma”lı mıydım? Ülkemizin tüm sorunlarına her gün katarlar dolusu çözüm üreten, deneyimli köşe yazarları bu amcalarımın, dayı, enişte ve ablalarımın gölgesine sığınıp yeşermeli miydim? Yoksa bu hiçbir işe yaramaz zavallı bitli başımı alıp, çok uzaklara “köşe bucak kaçma”lı mıydım?

Düşünüp karar veremiyordum. Çünkü, başımın bir kenarında olduğunu sandığım yarım porsiyonluk beynim, bu iş için belli ki yeterli değildi. Sık sık duyduğum, ancak doğrusunu söylemek gerekirse hep kulak ardı ettiğim bir şey, şıp diye anında kafama dank etti! Evet... Herhangi bir konuda karar verebilmek, onun karşısına geçip düşünebilmek için ben de eksik olan, çok önemli bir şey daha vardı: Bir “şapka”!

Zaten benim şapkam, üstelik başkalarına kaptırmamak için uğrunda cansiperane, en “büyük” kavgayı verebileceğim bir şapkam, hiçbir zaman olmamıştı. Aslında karşısına geçip, engin tecrübelerinden istifade edebileceğim böyle bir şapkam olmasını çok istiyordum ama, şapka kapma, şapka kovalama yarışlarında ele geçirdiğim şapkalar içinde, bana akıl verenlerin sözlerini uslu uslu dinlediğimde de, gazi olacağıma nedense hep niyazi oluyordum...

Dışarıda yeni çiseleyen “ahmak ıslatan” yağmurunu

görünce, daha fazla dayanamayıp önce bismillah, ardından da, “ani bir ters U dönüşü”yle ve olmayan tüm trafik kurallarını da sollayarak, şapka satın almak için, Yüksek Kaldırım’daki şapka temizleyicisi, şapka satıcısı Pepo’nun dükkânına yöneldim.

Yılların deneyimli şapkacısı Pepo’nun dükkânını elimle koyduğum gibi bulacağımı zannederken, yanılmışım. Yüksek Kaldırım’ı bir aşağı, bir yukarı tırmanıp duruyor, her zaman önünden geçip gittiğim dükkânı arayıp duruyordum ama nafile, sanki yer yarılmış Pepo içine girmişti. Aval aval sağımı, solumu gözleyerek yürürken; “ısıcağ leh-mecuuun, aciliii leh-mecun” diye köşede bağırıp duran, delikanlının önünden dördüncü kez geçtiğimde; halime acımış olacak ki, sırtarak kulağıma Türkçe, Kürtçe karışımı bir şeyler fısıldadı. Ben, biraz da yaşım gereği ne dediğini pek duyamadığım için, elimi havuz yaparak kulağımın arkasına götürdüm ve sordum:

“Pardon?”

Delikanlı, kulağımın dibinde soğan kokan nefesiyle bu kez daha yüksek sesle konuşurken parmağıyla da bir yerleri işaret etti:

“Emice, senin aradığın o evler nah! İşte şu küçenin, o sokağın içinde...”

Pepo’yu ararken bana, “Vergilendirilmiş kazanç kutsaldir” sloganına harfiyen uyduğu ve “Kul hakkı” yemediği için(!) pörsümüş, pestilleşmiş göğsü her yıl en birinci maddalyonlarla onurlandırılan gâvurun kızı Manukyan’ın evleri tarif ediliyordu.

Eski taş plaklarla ve okunmuş eski kitapları gerdiği naylon tentenin altında, kaldırıma yaymış satıcının önünde, kısa bir soluk almak için durdum: “Kırk Haramiler”, “Evim ve Ailem”, “Karate Dersleri”, “Çankaya’ya Giden

Yol”, “Unuttuğumuz Doğu” gibi kitapların yanında “Son Güfteler ve Besteler” ilk gözüme işenler oldu.

Şeytan dürttü, olmayan aklıma takıldı, sahi “Sürgünler Diyarı” Doğu’yu unutmuştuk da, o doğunun Güney’i şimdi neden hep gündemdeydi?

Nitekim bunun nedenini ve niçinini de, “netekim”, akıllı birilerine sorup öğrenmeliydim... Yine şeytanın “Pepo’yu bulamazsak, şansımızı bir de ‘Çankaya Yollarında’ deneyelim, hiç pişman olmayız” önerisine şaştım kaldım, dilim tutuldu, lal oldum. Kıran kırana, şapka kavgasının sürdüğü o diyarlarda, şapka bulmak için gittiğimizde başımıza geçirilmiş ters bir külahla dönebileceğimizi, gariban şeytan, şeytanlığına rağmen belli ki henüz öğrenememişti.

Caminin duvarına yazılı “Abdesthane”, “00” ve ne anlam taşıdığını bilmediğim “VJ”yi gösteren ok istikametinde yürürken, yağmur altında yeterince ıslanmış ve aklım başıma gelmişti. İlk rastladığım benden de yaşlı bir adama: “Buralarda bir zamanlar şapkacı Pepo vardı, onu bir türlü bulamıyorum, nerede?” diye sorduğumda, aldığım yanıt şu oldu:

“Ohhooo, buraları terk edip gidişleri bu eylül ayında tamı tamına, tam kırk yıl olacak Mösyö! Siz hangi Pepo’yu, hangi Yani’yi, hangi Artin’i aroorsunuz?”

Vitrininde eski bir piyano ile, solmuş, sararmış müzik kataloglarının bulunduğu ve önünde çakılı kaldığım dükânın sahibiymiş konuştuğum bu yaşlı kişi. Beni içeri buyur etti ve sordu: “Yoruldu?” Ben Pepo’yu ararken tanımadığım bir başkasını, piyano akortçusu Kirkor Usta’yi bulmuştum.

Artık nesli tükenmiş veya giderek tükenmekte olan ke-laynak kuşlarından biri gibi geldi bana, piyano akortçusu “Ermeni asıllı” Kirkor Panosyan.

Sade kahvelerimizi karşılıklı içerken, ben, Pepo’yu ne-

den aradığımı, gazeteyi, şapka meselesini özetledim. Beni o ana kadar ciddi ciddi dinleyen Kirkor Usta'nın ansızın patlayan kahkahaları, ağızda kalan tek tük çürük dişlerinin arasından sıyrılarak, duvarda asılı duran eski bir kemanın tellerinden yansıdı ve soru olarak kulaklarımdan asıldı:

“Senin başka işin yoktur? Yoksam sen *khentsin** zo?”

14 Haziran 1995

---

*[Erm.] deli.

Akort Meselesi

Gazeteye yazı yazıp yazmamayı, satın alacağım şapka için Yüksek Kaldırım'da şapkacı Pepo'yu haldır haldır arayıp sonunda bulamazken, bulu bula tanımadığım yaşlı bir adamı, piyano akortçusu Kırkor Panosyan'ı bulmuştum. Eh! Ne yapalım? Evdeki hesap çarşıya uymuyordu. Gerçi, bu "ev-çarşı" hesapları gibi "diğer hesap"ların da özellikle son yıllarda neden "hiç" birbirine uymadığını merak ettiğimden öğrenip anlamak istiyordum ama, "Güzel sarışın ablam"ın o narin ellerine hiç mi hiç acımadan, eline geçirdiği zavallı, gariban sandalye, iskemle, kürsü ve tabureleri azarlayıp yumruklayarak; ağzı var dili yok mikrofonları haşlayarak; "ya cak, ya cak!" sonra da "ya cuk, ya cuk!" ve nihayet kuşları bile kıskandıracak tatlı dilli, "ya cik, ya cik!"li açıklamalarını doğrusu anlayamıyorum. Onun, engin kültürü sonucunda Türkçeye kazandırdığı bu yeni "kuş dili"ni benim gibi, üstelik anadan doğma kuş beyinli birisi bile anlamazken, kuşlarla hiç ilgisi olmayan insanlar acaba anlıyorlar mıydı?

Peki, kargadan keklige, kanaryadan devekuşuna kadar tüm kuşların dilinden anlayan, serenofil derneğine üye olabilmek için de, günlerce uğraşıp, önce, mahalle muhtarlarından çıkarttıkları fotoğraflı ve tasdikli üçer nüsha nüfus sureti ile ikametgâh kâğıdını, ayrıca, bir de noterliğe onaylatan, ardından da savcılığa verdikleri dilekçelerin altına "sabıka kaydına rastlanmamıştır" damgasıyla onurlandırılan(!) kuşsever insanların hiç olmazsa bir teki bile

acaba bu kuş dilini çözebilmiş miydi? Merak ediyordum; hatta, bu merakımı gidermek için de, deminden beri karşımda oturduğum, bugüne dek kafasında kimbilir kaç fötr şapka eskitmiş, deneyimli Kirkor Usta'ya da sorduğumda aldığı yanıt, salak kafama inen bir davul tokmağı gibiydi: "Bak muhterem biraderim, görüyorum ki, sana; 'senin başka işin yoktur? Yoksam sen delisin zo?' dediğimde haklıymışım; neden dersen, çok merak iyi bir şey değildir. İngiliz'in sözünü hiç duydun?"

Soruyu tam anlamamıştım; o da, zaten bunu hissetti ve devamını getirdi: "Hani karıştırdığım zaman her bokun altından çıkan İngilizlerin bir lafı vardır; 'kediye öldüren merakıdır' seninki de o mesele! Bak evladım, sen de pek genç sayılmazsın ama, bana göre yine de gençsin; ben, Kirkor Panosyan işte gördüğün gibi bu dükkânda tam altmış senedir baba mesleğimi sürdürüyorum. Babam da piyano akortçusuydu. Biz musikinin içinde doğup büyüdük. Onunla yoğrulduk, onunla haşır neşir olduk. Benim amcam Prof. Panosyan da Pera'da dans dersleri verirdi daha son zamanlara kadar. En güzel valsleri, çarlestonları, tango, rumba, fokstrot, çaçaları ondan öğrenmek için zamanın matmazel ve madamları kuyruğa girerlerdi. Neyse, geç onları! Diyeceğim şu ki; ben, babamdan ne gördümse, ne duydumsa onu bilir, onu söylerim. Allah nur içinde yatırsın, her bayram ertesinde Şişli'deki aile kabristanımızı ziyaret edip çiçek götürdüğümde, babamın dediği sözler meşhur Zilciyan'ın zilleri gibi kulaklarımda çın çın öter. Kendi kendime derim ki: 'Nur içinde yat, aziz pederim Keğam! Senin söylediklerin üç aşağı beş yukarı hep doğru çıkmıştır'. Rahmetli babam derdi ki, 'Oğlum Kirkor, her piyano akort tutmaz'. Çok doğru laf! Doğru kelam! Ben de şimdi bunca senelik tecrübelerimden sonra anladım ki, ba-

zı piyanolar hatalı imal edilmişlerdir, istediğın kadar uğraş, istediğın kadar didin dur. Üç gün sonra akordu yine bozulur. Nah işte vitrindeki gibi, akort tutmayan bir piyano! Sahibi, madam Eleni, akort ettire ettire bıktı, nihayet getirdi buraya bıraktı ve çekip gitti. Yalnız piyanolar mı? No! Bazı insanların sesleri de akort tutmaz evladım! Yaniya, maalesef kimi sesler yalnız kendilerine göre akortludur!” Sözü burasında susan Kırkor Usta, biraz da feri gitmiş gözlerini gözlerime dikerek bu kez yeniden bir soru yöneltti: ‘Peki, de bakayım, sen sesini kime göre akortlayacaksın?’”

Doğrusu Kırkor Usta’nın hiç beklemediğim bu sorusu, hem beyinsiz, hem de şapkasız başıma yeni bir dert daha açmıştı. Sahi, ben, do diyez sesimle karga gibi öterken, kimileri bunu, si bemol olarak mı değerlendireceklerdi? O zaman, ben, ne menem bir işe bulaşıp, ne yapmaya kalkışacaktım? Daha yolun başında, evrensel olan müzik dilinde bile anlaşmamız mümkün olmadığı takdirde, ben, hangi dili kullanacaktım?

Akşamın alacakaranlığında Yüksek Kaldırım’dan aşağı doğru süzülürken, Kırkor Usta’nın sözleri Zilciyan’ın zilleri gibi bu kez kulaklarımda çınlayıp duruyordu ve sorulara dönüşüyordu:

“Sesin akort tutar?”

“Kediyi öldüren merakıdır! Biloorsun?”

21 Haziran 1995

Merak Meselesi

Gazeteden aradılar, telefondaki hatun, “O, siz misiniz?” diye sorduğunda, “Evet, O benim!” der demez verdi veriş-tirdi: “Pardon ama, bize olumlu veya olumsuz bir yanıt vermediniz. Oysa sizden günlerdir haber alacağız diye oyalanıp duruyoruz. Gazeteyi sızsiz çıkarmak istemiyoruz ama, biraz daha oyalanırsanız şunu ‘aççık ve seççik’ biliniz ki, sızsiz de ya çıkacağız, ya çıkacağız!”

Hiç beklemediğim bu zılgıtı yiyince, doğrusu kendimi “süt dökmüş kedi” misali suçlu hissettim. Yerden göğe haklıydılar. Hani, çocukluğumuzda elimize sinemaya gidecek kadar para geçtiğinde, tercihimizi “kırk kısım tekmili birden” filmlerinden yana yaparak, bu uzun filmleri seyrederken aklımızca bu işi bedavaya getirir, sabah girdiğimiz sinema salonundan akşam çıkardık ya, şimdi benim bu köşe yazarlığı, “köşe kapma” konusu da “tekmili birden”e veya “yılan hikâyesi”ne dönmüştü. O filmlerin şaşkın ve kararsız rejisörleri gibi ben de “kare”leri uzattıkça uzatıyor, “Kararsız Kasım”ı oynayarak bir türlü filmin sonunu belirten “the end”i koyamıyordum. Kafamda “yazmayı”, bıyığa, “yazmamayı” da sakala dönüştürdüğüm için, dolayısıyla ne “yukarıya” ne de “aşağıya” tüküremediğimden ve sanki karar verebilmek için ille de bir yerlere tükürmek gerekiyormuş gibi(!) şaşkın ördeklere dönmüştüm. Peki de, neden oyalanıp duruyordum? Aslında korkuyordum! Evet, resmen bu işi kıvıramayacağımdan dolayı tedirgindim.

Bunca köşe yazarının sorunlarımıza eğilip kendince ahkâm kesip, çözüm önerdiği bir diyar-ı memlekette benim söylebileceklerim var mıydı? Olabilir miydi?

“Eyvah! Eyvah da eyvah, düşündüğünü söyledi” ya da “Düşündüğünü yazdı” diye insanlar “içeri tıklıp”, hatta bir yerlerden kargatulumba “kovulurken” sadece ve sadece “onlar gibi” düşünmediğiniz için en hafifinden “hain” damgasıyla suçlandığınız, sadece ve sadece onların “doğru”larının “in”, sizinkilerin “out” olduğu, tüm “yanlış”ların yalnız ve yalnızca tapuda adınıza tescil edildiği böylesi ahval ve şerait içinde, sesimi, kime göre akort edecektim? Yaşlı, deneyimli piyano akortçusu Kirkor ustanın yönelttiği; “De bakayım zo! Sesin akort tutar?” sorusuna ne cevap verebilirdim ki? Benim sesimin akort anahtarı benim elimde miydi ki?

Adi bir hırsızlık olayında, hırsızlığı yapan kişinin, sanki çok önemliymiş gibi önce ve evvele mirde “Ermeni asıllı” olduğu vurgulandıktan sonra olayı anlatılırken, yine aynı ülkenin yine “Ermeni asıllı” bir vatandaşı uluslararası bir başarı kazandığı zaman, nedense “Ermeni asıllı” olduğu göz ardı edilip esamisi bile okunmazken, dahası, “Gâvura kızıp oruç bozma” misali ve giderek “Ermeni!” sözcüğünün en tumturaklı “küfür” yerine geçtiği bir diyar-ı vatan toprağında, ben, hal-u perişanımı on altı kuruşluk damga pulunu da yapıştırdıktan sonra kimlerin önüne koyup arz etmeliydim? Arz ettiğimde de, “kırk yıllık Yani, olur mu Kâni” felsefesiyle(!) sorgusuz sualsiz infaz mı edilecektim?

Merak ediyordum. Evet, gerçekten merak ediyordum: “Yani”nin illa da “Kâni” mi olması gerekiyordu şu kaç kırık, kavanoz dipli fani dünyada. Oysa, “Kâni”nin de illa ki Yani” olmaması, herkesin birbirinin kimliğine saygı duyduğu, birbirini sevgiyle kucakladığı “yalnız benim doğrula-

rım vardır!”, “İlle de benim borumu öttüreceksin! Sesini de bu boruya göre akortlayacaksın!” diyerek yırtınıp durmadığı bir dünya daha da güzel olmaz mıydı?

Yalnız merak etmiyor, aynı zamanda “Ermeni asıllı” top sakallı bir papaz gibi, belki de, “Ermeni asıllı, kuş beyinli bir gariban zangoç” misali çan çalarak, tüm sağır kulaklara, kısık sesimi duyurmak mecburiyetinde kaldığım, böylesi durumlara düştüğüm için de utanıyordum...

Evet, sevgili Kirkor Usta! Sevgili biraderim! “Kediyi öldüren merakıdır” bilooorum ama, ne yapalım ki, “merak da bir murattır!”

The end!

28 Haziran 1995